

Traktat Handlowy i Nawigacyjny

pomiędzy Polską a Holandją podpisany w Warszawie, dnia 30 maja 1924 roku.

Przekład.

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ,

MY, STANISŁAW WOJCIECHOWSKI,

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ,

Wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tem
wiedzieć należy, wiadomem czynimy:

Dnia 30 maja 1924 roku w Warszawie został
podpisany traktat Handlowy i Nawigacyjny pomiędzy
Rządem Rzeczypospolitej Polskiej i Rządem Królestwa
Holandji o następującem brzmieniu dosłownem:

AU NOM DE LA RÉPUBLIQUE DE POLOGNE,

NOUS, STANISŁAW WOJCIECHOWSKI,

PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE DE POLOGNE,

à tous ceux, qui ces présentes Lettres verront, Salut:

Un Traité de Commerce et de Navigation ayant
été signé à Varsovie le 30 Mai 1924 entre le Gou-
vernement de la République de Pologne et le Gou-
vernement du Royaume des Pays-Bas, Traité, dont
la teneur suit:

**TRAKTAT
HANDLOWY I NAWIGACYJNY
MIĘDZY
POLSKĄ A HOLANDJĄ.**

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
z jednej strony,

JEJ KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓLOWA HOLANDJI
z drugiej strony,

ożywni jednakiem pragnieniem popierania i rozwijania stosunków handlowych pomiędzy obu krajami, postanowili zawrzeć Traktat Handlowy i Nawigacyjny i mianowali w tym celu swymi Pełnomocnikami:

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ:

Pana MAURYCEGO ZAMOYSKIEGO, Ministra Spraw Zagranicznych;

Pana JÓZEFA KIEDRONIA, Ministra Przemysłu i Handlu,

JEJ KRÓLEWSKA MOŚĆ KRÓLOWA HOLANDJI:

Barona D. d'ASBECK, Swego Posła Nadzwyczajnego i Ministra Pełnomocnego przy Rzeczypospolitej Polskiej,

którzy, po zakomunikowaniu sobie wzajemnie pełnomocnictw, uznanych za dobre i należyte co do formy, zgadzili się na następujące artykuły:

ARTYKUŁ I.

Obywatele jednej z Wysokich Ukladających się Stron, osiedleni na terytorjum drugiej Strony lub przebywający na niem czasowo, będą korzystali, pod względem ich stanowiska prawnego, ich dóbr ruchomych i nieruchomości, ich praw i interesów, takie samo traktowanie, jakie jest lub będzie przyznane obywatelom państwa najbardziej uprzywilejowanego.

ARTYKUŁ II.

1) Obywatelom każdej Ukladającej się Strony przysługiwać będzie na terytorjum drugiej Strony, pod względem ich stanowiska prawnego, ich dóbr ruchomych i nieruchomości, ich praw i interesów, takie samo traktowanie, jakie jest lub będzie przyznane obywatelom państwa najbardziej uprzywilejowanego.

2) Będą oni mieli swobodę zakładania swych spraw na terytorjum drugiej Strony, bądź osobiście, bądź przez przedstawicieli wedle ich własnego wyboru, i będą mieli prawo, stosując się do ustaw krajowych, występować w sądach i będą mieli wolny dostęp do władz. Będą oni korzystali ze wszystkich praw i immunitetów, przysługujących krajowcom, i będą mogli, jak krajowcy, posługiwać się dla obrony swych interesów adwokatami lub pełnomocnikami, przez nich samych wybranymi.

3) Z tytułu trudnienia się handlem lub przemysłem na terytorjum drugiej Strony nie będą oni niszczyli żad-

**TRAITÉ
DE COMMERCE ET DE NAVIGATION
ENTRE
LA POLOGNE ET LES PAYS-BAS.**

LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE POLONAISE
d'une part,

SA MAJESTÉ LA REINE DES PAYS-BAS
d'autre part,

animés d'un égal désir de favoriser et de développer les relations commerciales entre les deux pays, ont décidé de conclure un Traité de Commerce et de Navigation et ont nommé à cet effet pour leurs Plénipotentiaires, savoir;

LE PRÉSIDENT DE LA RÉPUBLIQUE POLONAISE:

M. MAURCY ZAMOYSKI, Ministre des Affaires Étrangères,

M. JÓZEF KIEDROŃ, Ministre de l'Industrie et du Commerce;

SA MAJESTÉ LA REINE DES PAYS-BAS:

Le Baron D. d'ASBECK, Son Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire près de la République Polonaise,

LESQUELS, après s'être communiqué, leurs pleins-pouvoirs respectifs, trouvés en bonne et due forme, sont convenus des articles suivants:

ARTICLE I.

Les ressortissants de l'une des Hautes Parties Contractantes, établis sur le territoire de l'autre Partie ou y résidant temporairement, jouiront, en ce qui concerne l'établissement et l'exercice du commerce et de l'industrie sur le territoire de l'autre Partie, des mêmes droits, privilèges, immunités, faveurs et exemptions que les ressortissants de la nation la plus favorisée.

ARTICLE II.

1) Les ressortissants de chaque Partie Contractante recevront sur le territoire de l'autre Partie par rapport à leur situation juridique, leurs biens mobiliers et immobiliers, leurs droits et intérêts, le même traitement que celui accordé ou à accorder aux ressortissants de la nation la plus favorisée.

2) Ils seront libres de régler leurs affaires sur le territoire de l'autre Partie, soit personnellement, soit par un intermédiaire de leur propre choix, et ils auront, en se conformant aux lois du pays, le droit d'ester en justice et accès libre auprès des autorités. Ils jouiront de tous les droits et immunités des nationaux et comme ceux-ci ils auront la faculté de se servir pour la sauvegarde de leurs intérêts d'avocats ou de mandataires choisis par eux-mêmes.

3) Ils n'auront à payer pour l'exercice de leur commerce et de leur industrie sur le territoire de l'autre

nych podatków, opłat, poborów lub należności pod jakąkolwiek nazwą, innych lub wyższych od tych, które są lub będą pobierane od krajowców.

4) Będą oni zwolnieni od płacenia pożyczek oraz przymusowych danin państwowych, któreby były nałożone na potrzeby wojny lub wskutek okoliczności wyjątkowych.

5) Obywatele każdej Strony będą wolni na terytorjum drugiej Strony od wszelkiej przymusowej osobistej służby wojskowej i obowiązkowej funkcji urzędowej, administracyjnej lub sądowej, z wyjątkiem w sprawie opieki, jak również od wszelkiej należności bądź pieniężnej, bądź w naturze nałożonej, zamiast obowiązkowej służby osobistej. W czasie wojny i w czasie pokoju będą oni podlegali tylko tym świadczeniom i rekwizycjom wojskowym, które są nałożone na krajowców, w tej samej mierze i na tych samych zasadach, co ci ostatni. Co do odszkodowań, będą oni podlegali tym samym przepisom, co krajowcy.

ARTYKUL III.

1) Spółki akcyjne i inne, założone prawnie na mocy ustaw jednej z Układających się Stron i mające swą siedzibę na jej terytorjum, uznane będą za legalnie istniejące na terytorjum drugiej Strony, o ile nie mają celu niedozwolonego lub przeciwnego dobrym obyczajom, i będą miały, stosując się do ustaw i przepisów, wolny i łatwy dostęp do sądów, bądź jako powód, bądź jako pozwany.

2) Spółki akcyjne i inne każdej Strony, uznane w ten sposób, będą mogły, stosując się do ustaw drugiej Strony, osiedlać się na terytorjum tej ostatniej, zakładać tam swe filje i oddziały i wykonywać tam swój handel i przemysł. Wyłączone są wszelako spółki, któreby, ze względu na ich charakter użyteczności ogólnej, podlegały specjalnym ograniczeniom, stosowanym do wszystkich państw, jak np. spółki ubezpieczeniowe i spółki finansowe.

3) Spółki, raz dopuszczone zgodnie z ustawami i przepisami, które obowiązują lub będą obowiązywały na terytorjum odnośnego państwa, nie będą podlegały opłatom, ani daninom, ani wogóle jakimkolwiek należnościom skarbowym, innym lub wyższym od tych, które są ustanowione dla spółek jakiegokolwiek państwa trzeciego.

4) Będą one zwolnione od płacenia pożyczek i przymusowych danin państwowych, któreby były nałożone na potrzeby wojny lub wskutek wyjątkowych okoliczności.

5) Opodatkowana może być tylko ta część majątku spółki, która istotnie znajduje się w kraju, gdzie pobierane są te podatki, opłaty lub daniny, oraz transakcje, które tam są zawierane.

ARTYKUL IV.

Pobory i opłaty wewnętrzne, pobierane na rzecz państwa, prowincyj, gmin lub instytucyj publicznych, które obciążają lub będą obciążały produkcję, wyrób towarów lub konsumpcję pewnego artykułu na terytorjum jednej z Układających się Stron, nie będą mogły obciążać produktów, towarów lub artykułów drugiej Strony więcej lub uciążliwiej, niż obciążają one produkty, towary lub artykuły tego samego rodzaju państwa najbardziej uprzywilejowanego.

Partie aucun impôt, taxe, droit ou charge sous quelle dénomination que ce soit, autres ou plus élevés que ceux qui sont ou seront perçus des nationaux.

4) Ils seront dispensés du paiement des emprunts et des dons nationaux forcés qui seraient imposés pour les besoins de guerre ou par suite de circonstances exceptionnelles.

5) Les ressortissants de chaque Partie seront exempts sur le territoire de l'autre de tout service militaire personnel obligatoire et fonction officielle obligatoire administrative ou judiciaire, sauf en matière de tutelle, ainsi que de toute contribution, soit en argent, soit en nature, imposée en lieu et place du service personnel obligatoire. Ils ne seront astreints en temps de paix et en temps de guerre qu'aux prestations et réquisitions militaires imposées aux nationaux dans la même mesure et d'après les mêmes principes que ces derniers. Ils seront soumis en ce qui concerne les dédomnagements aux mêmes réglemens que les nationaux.

ARTICLE III.

1) Les sociétés anonymes et autres qui d'après les lois d'une des Parties Contractantes sont valablement constituées et qui ont leur siège social sur son territoire, verront leur existence juridique reconnue sur le territoire de l'autre Partie, pourvu qu'elles ne poursuivent pas un but illicite ou contraire aux mœurs, et aurent, en se conformant aux lois et réglemens, libre et facile accès auprès des Tribunaux, soit pour intenter une action, soit pour y défendre.

2) Les sociétés anonymes et autres de chaque Partie ainsi reconnues, pourront, en se soumettant aux lois de l'autre, s'établir sur le territoire de cette dernière, y fonder des filiales et succursales et y exercer leur commerce et leur industrie. Sont toutefois exceptées les sociétés qui, en raison de leur caractère d'utilité générale, seraient soumises à des restrictions spéciales applicables à tous les pays, telles que les sociétés d'assurances et les sociétés financières.

3) Ces sociétés, une fois admises conformément aux lois et prescriptions qui sont ou seront en vigueur sur le territoire du pays respectif, ne seront soumises ni à des taxes, ni à des contributions, ni en général à des redevances fiscales quelles qu'elles soient, autres ou plus élevées que celles imposées aux sociétés d'un État tiers quelconque.

4) Elles seront dispensées du paiement des emprunts et des dons nationaux forcés qui seraient imposés pour les besoins de guerre ou par suite de circonstances exceptionnelles.

5) Ne pourront être taxées que la partie de l'actif social se trouvant effectivement dans le pays, où sont perçus les impôts, taxes ou contributions, et les affaires qui y sont opérées.

ARTICLE IV.

Les droits et les taxes intérieurs perçus pour le compte de l'État, des Provinces, Communes ou Institutions publiques qui grèvent ou grèveront la production, la préparation des marchandises ou la consommation d'un article sur le territoire de l'une des Parties Contractantes, ne pourront pas frapper les produits, marchandises ou articles de l'autre Partie d'une manière plus forte ou plus gênante que les produits, marchandises ou articles de la même espèce de la nation la plus favorisée.

ARTYKUŁ V.

1) Wszystkie ziemiopłody lub wytwory przemysłu, pochodzące z terytorjum celnego jednej z Układających się Stron, które przywożone będą na terytorjum celne drugiej Strony, przeznaczone bądź do spożycia, bądź do złożenia na skład, bądź do powrotnego wywozu, bądź do tranzytu, będą podlegały przez czas trwania niniejszego Traktatu traktowaniu, które jest lub będzie przyznane państwu najbardziej uprzywilejowanemu, a mianowicie nie będą mogły podlegać w żadnym wypadku cłom, mnożnikom celnym, opłatom dodatkowym lub innym opłatom, wyższym od tych, którym podlegają produkty lub towary państwa najbardziej uprzywilejowanego.

2) Wywóz, przeznaczony do terytorjum jednej ze Stron, nie będzie obciążany przez drugą Stronę cłami lub opłatami innymi lub wyższymi, niż wywóz takich samych przedmiotów do państwa najbardziej uprzywilejowanego pod tym względem.

3) Każda Strona zobowiązuje się zatem udzielić drugiej bezzwłocznie i bez innych warunków wszelkiej ulgi, wszelkiego przywileju lub wszelkiej zniżki ceł lub opłat, których udzieliła już lub których udzielićby mogła w przyszłości, pod wyżej wymienionymi względami, na stałe lub czasowo trzeciemu państwu.

4) Postanowienia, ustalone w tym artykule, nie stosują się:

a) do przywilejów, przyznanych lub któreby mogły być przyznane w przyszłości przez jedną ze Stron w obrocie pogranicznym z państwami sąsiednimi;

b) do ulg specjalnych, wynikających z unji celnej;

c) do przejściowego systemu celnego pomiędzy częściami polską i niemiecką Górnego Śląska.

ARTYKUŁ VI.

1) W celu zapewnienia produktom, pochodzącym z ich odnośnych krajów, korzystania z powyższych postanowień Układające się Strony będą mogły wymagać, by produkty i towary, przywożone na ich terytorjum, były zaopatrzone w świadectwo pochodzenia.

2) Świadectwa pochodzenia będą wydawane bądź przez Izbę handlową, do której okręgu należy wysyłający, bądź przez każdy inny organ lub związek, uznany przez państwo, do którego towar ma być wywieziony; będą one uwierzytelniane przez przedstawiciela dyplomatycznego lub konsularnego tego państwa, do którego towar ma być wywieziony.

ARTYKUŁ VII.

1) Przedmioty, podlegające cłu, a służące jako próbki, z wyjątkiem towarów zakazanych, będą przez obydwie Strony zwalniane czasowo od cła, z zastrzeżeniem zachowania formalności celnych, potrzebnych dla zapewnienia całkowitego powrotnego wywozu w ciągu 1 roku.

2) Znaki identyczności, umieszczone na próbkach przez władze jednej z Układających się Stron, będą, w celu ustalenia ich tożsamości, uznawane przez władze drugiej Strony, przyczem rozumie się, że będą one mogły, w wypadku, o ile im się to wyda konieczne, umieścić krajowe znaki identyczności.

3) Korzystanie z tego zwolnienia może być

ARTICLE V.

1) Tous les produits du sol ou de l'industrie, originaires du territoire douanier de l'une des Parties Contractantes, qui seront importés sur le territoire douanier de l'autre Partie, destinés soit à la consommation, soit à l'entreposage, soit à la réexportation, soit au transit, seront soumis pendant la durée du présent Traité au traitement accordé ou à accorder à la nation la plus favorisée et ne pourront notamment en aucun cas être soumis à des droits, coefficients, surtaxes, majorations ou autres taxes, plus élevés que ceux qui frappent ou frapperont les produits ou les marchandises de la nation la plus favorisée.

2) Les exportations à destination du pays de l'une des Parties ne seront pas grevées par l'autre Partie de droits ou taxes autres ou plus élevés qu'à l'exportation d'objets similaires dans le pays le plus favorisé à cet égard.

3) Chaque Partie s'engage donc à faire bénéficier immédiatement et sans autres conditions l'autre de toute faveur, de tout privilège ou de toute réduction de droits ou de taxes qu'elle a déjà accordés ou pourrait accorder à l'avenir sous les rapports susmentionnés, à titre permanent ou temporaire, à une tierce nation.

4) Les dispositions fixées par cet article ne s'appliquent pas:

a) aux privilèges accordés ou qui pourraient être accordés ultérieurement par une des Parties dans le trafic-frontière avec les pays limitrophes,

b) aux faveurs spéciales résultant d'une union douanière,

c) au régime provisoire douanier entre les parties polonaise et allemande de la Haute Silésie.

ARTICLE VI.

1) Pour réserver aux produits originaires de leurs pays respectifs le bénéfice des dispositions ci-dessus, les Parties Contractantes auront la faculté d'exiger que les produits et marchandises importés sur leur territoire soient accompagnés d'un certificat d'origine.

2) Les certificats d'origine seront délivrés, soit par les Chambres de commerce dont relève l'expéditeur, soit par tout autre organe ou groupement que le pays destinataire aura agréé; ils seront légalisés par un représentant diplomatique ou consulaire du pays destinataire.

ARTICLE VII.

1) Les objets passibles de droits et servant d'échantillons, à l'exception des marchandises prohibées, seront admis de part et d'autre en franchise temporaire, sous réserve de l'observation des formalités douanières, nécessaires pour en assurer la réexportation intégrale dans le délai d'un an.

2) Les marques de reconnaissance apposées aux échantillons par les autorités de l'une des Parties Contractantes, seront, pour l'établissement de leur identité, reconnues par les autorités de l'autre Partie, bien entendu toutefois que celles-ci auront la faculté dans tous les cas, où cela leur paraîtra nécessaire, d'y apposer à côté les marques de reconnaissance nationales.

3) Le bénéfice de cette franchise peut être retiré

cofnięte komiwojażerom i firmom handlowym, które nie zastosują się do ustanowionych warunków.

ARTYKUŁ VIII.

1) Kupcy, fabrykanci i inni producenci jednej z Układających się Stron, którzy dowiodą przez przedstawienie swej specjalnej karty legitymacyjnej, wydanej przez właściwe władze swego kraju, iż są uprawnieni do wykonywania handlu lub przemysłu, będą mogli bądź osobiście, bądź przez komiwojażerów na ich służbie, czynić zakupy na terytorjum drugiej Strony u kupców lub producentów, lub w publicznych lokalach sprzedaży, bez płacenia opłaty patentowej. Będą oni mogli również przyjmować zamówienia u kupców lub innych osób, które w swym handlu lub przemyśle używają danych towarów. Będą oni mogli mieć ze sobą próbki lub wzory. Jednakże Strony zastrzegają sobie prawo zabronienia im kolportowania towarów, o ile nie zostali do tego uprawnieni zgodnie z ustawodawstwem państwa, w którym podróżują.

2) Strony będą sobie wzajemnie podawały do wiadomości, jakie władze są upoważnione do wydawania kart legitymacyjnych, jak również postanowienia, do których komiwojażerowie winni się stosować przy wykonywaniu swego handlu.

3) Powyższe postanowienia nie stosują się do kupców wędrownych, ani do kolportażu, ani do poszukiwania zamówień u osób, nie trudniących się przemysłem, ani handlem, przyczem każda strona zastrzega sobie pod tym względem zupełną swobodę swego ustawodawstwa.

ARTYKUŁ IX.

Układające się Strony zobowiązują się traktować robotników obywateli polskich, pracujących w Holandji, względnie robotników obywateli holenderskich, pracujących w Polsce, wzajemnie na stopie zupełnej równości z robotnikami miejscowymi pod względem wykonywania ich rzemiosła i ubezpieczenia społecznego.

ARTYKUŁ X.

1) Układające się Strony zobowiązują się przyznać sobie wzajemnie swobodę tranzytu międzynarodowego dla osób, bagażów, towarów i przedmiotów wszelkiego rodzaju, przesyłek pocztowych, okrętów, statków, wagonów osobowych i towarowych i innych środków przewozowych, zapewniając sobie pod tym względem traktowanie na stopie państwa najbardziej uprzywilejowanego.

2) Towary wszelkiego rodzaju, przewożone przez terytorjum jednej ze Stron, będą wzajemnie zwalniane od wszelkich opłat celnych, z wyjątkiem opłat administracyjnych i statystycznych.

3) Żadna ze Stron nie będzie jednakże zobowiązana do zapewnienia tranzytu podróżnym, których wjazd na jej terytorjum byłby zabroniony. Tranzyt towarów będzie mógł być zabroniony:

a) ze względu na spokój i bezpieczeństwo publiczne i narodowe;

b) ze względów sanitarnych lub jako ochrona przeciwko chorobom zwierząt i roślin.

4) Tranzyt towarów, które w jednym z Układających się Państw stanowią przedmiot monopolu państwa, będzie mógł być poddany kontroli, ustanowionej przez odnośne ustawodawstwo krajowe.

aux voyageurs et aux maisons de commerce qui ne se conforment pas aux conditions établies.

ARTICLE VIII.

1) Les négociants, les fabricants et autres producteurs de l'une des Parties Contractantes qui prouvent par la présentation de leur carte de légitimation spéciale, délivrée par les autorités compétentes de leur pays, qu'ils sont autorisés à exercer leur commerce ou leur industrie, auront le droit de faire, soit personnellement, soit par des voyageurs à leur service, des achats sur le territoire de l'autre Partie chez des négociants ou producteurs, ou dans les locaux de vente publics, sans payer une taxe de patente. Ils pourront aussi prendre des commandes chez les négociants ou autres personnes qui, pour leur commerce ou leur industrie, utilisent les marchandises en question. Ils pourront avoir avec eux des échantillons ou modèles. Cependant, les Parties se réservent le droit de leur interdire de colporter des marchandises à moins qu'ils n'y aient été autorisés conformément à la législation du pays, où ils voyageront.

2) Les Parties se donneront réciproquement connaissance des autorités chargées de délivrer les cartes de légitimation, ainsi que des dispositions auxquelles les voyageurs doivent se conformer dans l'exercice de leur commerce.

3) Les dispositions ci-dessus ne sont pas applicables aux industriels ambulants, non plus qu'au colportage et à la recherche des commandes chez des personnes n'exerçant ni industrie, ni commerce, chaque Partie se réservant à cet égard entière liberté à sa législation.

ARTICLE IX.

Les Parties Contractantes s'engagent à traiter les ouvriers ressortissants polonais, travaillant aux Pays-Bas, respectivement les ouvriers ressortissants néerlandais, travaillant en Pologne, mutuellement sur le pied d'une parfaite égalité avec les ouvriers nationaux quant à l'exercice de leur métier et l'assurance sociale.

ARTICLE X.

1) Les Parties Contractantes s'engagent à s'accorder réciproquement la liberté du transit international aux personnes, bagages, marchandises et objets de toute sorte, envois postaux, navires, bateaux, wagons et voitures ou autres instruments de transport, en se garantissant sous ce rapport le traitement de la nation la plus favorisée.

2) Les marchandises de toute sorte traversant le territoire de l'une des Parties seront réciproquement exemptes de tout droit de douane, exception faite des droits administratifs et de statistique.

3) Aucune des Parties ne sera pourtant tenue d'assurer le transit des voyageurs dont l'entrée sur son territoire serait interdite. Le transit des marchandises pourra être prohibé:

a) pour raisons de sûreté et de sécurité publiques et nationales,

b) pour raisons sanitaires ou comme précaution contre les maladies des animaux et des végétaux.

4) Le transit des marchandises qui dans un des États Contractants font l'objet d'un monopole d'État pourra être soumis au contrôle imposé par le régime législatif national y relatif.

ARTYKUŁ XI.

1) Osoby, bagaże i produkty, nadane do przesyłki na terytorjum jednej z Układających się Stron i przeznaczone do wywiezienia na terytorjum drugiej, Strony lub przez to terytorjum do państwa trzeciego, nie będą traktowane mniej korzystnie ani pod względem odprawy, ani pod względem ceny przewozu i podatków publicznych, obciążających przesyłki, niż osoby, bagaże i produkty krajowe lub jakiegokolwiek innego państwa, nadane do przesyłki na terytorjum drugiej Strony lub w państwie trzecim, w tych samych warunkach, w tym samym kierunku i na tej samej przeszlreni.

2) Postanowienie powyższe nie dotyczy ulg taryfowych, przyznanych dla celów dobroczynnych lub oświaty publicznej, zniżek, udzielonych w wypadku klęski ogólnej, ani zniżek, stosowanych do urzędników publicznych, podróżujących w sprawach prywatnych, ani też do przesyłek służbowych kolejowych.

3) Strony będą usiłowały ułatwiać komunikację między swemi krajami, bądź przez zaprowadzenie bezpośrednich transportów kolejowych i morskich, bądź przez zawarcie umowy, dotyczącej bezpośredniej komunikacji kolejowej.

ARTYKUŁ XII.

1) Okręty i statki, żeglujące pod flagą jednej z Układających się Stron, i ich ładunki będą korzystały na wodach drugiej strony pod każdym względem z takiego samego traktowania, co statki krajowe i ich ładunki, bez względu na miejsce odjazdu lub przeznaczenia wymienionych okrętów i statków, bez względu również na miejsce pochodzenia lub przeznaczenia ich ładunków. Wynika z tego mianowicie, iż okręty i statki jednej ze Stron, i ich ładunki nie będą podlegały na terytorjum drugiej żadnym opłatom lub należnościam jakiegokolwiek rodzaju lub nazwy, które są lub będą pobierane bądź na rzecz państwa, bądź na rzecz prowincyj, gmin lub jakichkolwiek instytucyj, uprawnionych przez państwo, innym lub wyższym od tych, które stosowane będą do statków krajowych i ich ładunków.

2) Co do miejsca postoju okrętów i statków, ich ładowania i wyładowywania w portach, na redach i w basenach, i wogóle co do wszystkich jakichkolwiek formalności, jakim podlegać mogą statki handlowe, ich załoga i ich ładunki, rozumie się, że statkom krajowym nie będzie przyznany żaden przywilej, ani żadna ulga, któreby nie były jednakowo przyznane statkom drugiego państwa, gdyż zyczeniem Stron jest, aby również pod tym względem ich statki traktowane były na stopie zupełnej równości.

3) Wszelki przywilej i wszelkie zwolnienie, które jedna ze Stron będzie mogła przyznać pod jednym z wyżej wymienionych względów państwu trzeciemu, będą również stosowane jednocześnie i bez zastrzeżeń do drugiej Strony. Jednakże wyłącza się od postanowień niniejszego artykułu ulgi, które w jednym lub drugim państwie zostały lub będą w przyszłości przyznane rybołówstwu krajowemu.

4) Co do żeglugi na drogach żeglownych wewnętrznych, naturalnych lub sztucznych, co do której okręty i statki Stron i ich ładunki będą podlegały tym samym

ARTICLE XI.

1) Les personnes, bagages et produits, remis au transport sur le territoire de l'une des Parties Contractantes et devant être expédiés sur le territoire de l'autre Partie ou à travers ce territoire pour un État tiers, ne seront pas traités moins favorablement ni sous le rapport de l'expédition, ni sous celui des prix de transport et des impôts publics grevant les envois, que les personnes, bagages et produits nationaux ou d'un autre pays quelconque, remis au transport sur le territoire de l'autre Partie ou dans un État tiers dans les mêmes conditions, pour la même direction et sur le même parcours.

2) La disposition ci-dessus ne vise pas les réductions de tarifs accordées en faveur des oeuvres de charité ou d'instruction publique, ni les réductions accordées dans le cas d'une calamité publique, ni celles appliquées aux fonctionnaires publics en voyage pour leurs affaires privées, ni non plus les transports de service des chemins de fer.

3) Les Parties s'efforceront de faciliter la communication entre leurs pays, soit en établissant les transports directs de chemin de fer et maritimes, soit par la conclusion de convention concernant la communication directe par chemin de fer.

ARTICLE XII.

1) Les navires et bateaux battant le pavillon de l'une des Parties Contractantes et leurs cargaisons jouiront dans les eaux de l'autre Partie sous tous les rapports du même traitement que les bâtimens nationaux et leurs cargaisons, quel que soit le lieu de départ ou de destination des dits navires et bateaux, quel que soit aussi le lieu d'origine ou de destination de leurs cargaisons. Il s'ensuit notamment que les navires et bateaux de l'une des Parties et leurs cargaisons ne seront assujettis, sur le territoire de l'autre, à aucune taxe ou charge, quelle qu'en soit l'espèce ou la dénomination, perçues ou à percevoir soit au profit de l'État, soit au profit des provinces, des communes ou d'institutions quelconques habilitées par le Gouvernement, autres ou plus élevées que celles qui seront applicables aux bâtimens nationaux et à leurs cargaisons.

2) En ce qui concerne le placement des navires et bateaux, leur chargement et déchargement dans les ports, rades, havres et bassins et en général pour toutes les formalités et dispositions quelconques auxquelles peuvent être soumis des bâtimens de commerce, leurs équipages et leurs cargaisons, il est convenu qu'il ne sera accordé aux bâtimens nationaux aucun privilège ni aucune faveur qui ne le soit également à ceux de l'autre État, la volonté des Parties étant qu'aussi sous ce rapport leurs bâtimens soient traités sur le pied d'une parfaite égalité.

3) Tout privilège et toute exonération que l'une des Parties pourra accorder sous l'un des rapports susvisés à une tierce puissance seront aussi appliqués, simultanément et sans réserves, à l'autre Partie. Toutefois, il est fait exception aux stipulations du présent article, en ce qui concerne les faveurs qui, dans l'un ou l'autre des deux pays, ont été ou pourront être accordées par la suite à la pêche nationale.

4) En ce qui concerne la navigation sur les voies navigables intérieures, naturelles ou artificielles, pour laquelle les navires et bateaux des Parties et leurs car-

warunkom, co okręty i statki państwa najbardziej uprzywilejowanego i ich ładunki, opłaty, które zostaną ustanowione dla okrętów i statków i ich ładunków, nie będą mogły jednakże przewyższać poziomu opłat, stosowanych do statków krajowych i ich ładunków.

5) Nie naruszając innych postanowień niniejszego artykułu i nie zmieniając postanowień alinea 1-go, o ile dotyczą one taryf za pilotaż, rozumie się, że ustawy i przepisy, obowiązujące w każdym państwie co do obowiązku używania pilotów, stosowane będą do okrętów i statków drugiej Strony w tej samej mierze, co do okrętów i statków krajowych.

ARTYKUŁ XIII.

1) Narodowość okrętów będzie przez jedną i drugą stronę uznawana na podstawie dokumentów i świadectw, wydawanych w tym celu przez właściwe władze odnośnych państw, zgodnie z ustawami i przepisami każdego państwa.

2) Świadectwa pomiarowe, wydane dla statków każdego z Państw według metody Moorsom, będą nawzajem uznawane w sposób, który zostanie określony w przyszłości po wymienieniu przepisów, stosowanych w tym przedmiocie.

ARTYKUŁ XIV.

Okręty i statki jednej z Układających się Stron, zawijające do portu drugiej Strony jedynie w celu uzupełnienia ich ładunku lub wyładowania jego części, będą mogły, stosując się do ustaw i przepisów odnośnego państwa, zatrzymać część ładunku, któraby była przeznaczona dla innego portu i dla innego państwa, i wywieźć ją z powrotem, nie będąc zobowiązane do uiszczenia za nią żadnych opłat lub kosztów, z wyjątkiem opłat za nadzór, które zresztą będą mogły być pobierane tylko w najniższych stawkach, wyznaczonych dla żeglugi krajowej lub dla żeglugi państwa najbardziej uprzywilejowanego.

ARTYKUŁ XV.

1) Zwolnione będą całkowicie od wszelkich opłat, obciążających okręty i statki oraz żeglugę w portach odnośnych krajów:

a) okręty i statki, które weszły pod balastem skądkolwiek bądź i wypłyną z nich też pod balastem;

b) okręty i statki, które, przejeżdżając z jednego portu jednego kraju do jednego lub kilku portów tego samego kraju, wykażą, iż uiszczyli już należne opłaty w czasie tej samej podróży w innym porcie tego samego kraju;

c) okręty i statki, które zawinęły z ładunkiem do portu, bądź dobrowolnie, bądź zmuszone siłą wyższą, i wyjadą z nich, nie skutecznijwszy żadnej operacji handlowej.

2) Zwolnienie, o którym jest mowa w poprzednim ustępie, nie będzie stosowane do opłat portowych, opłat za pilotaż, holowanie, kwarantannę, ani do żadnych innych opłat, obciążających okręty i statki, i które to opłaty okręty i statki krajowe, jak również okręty i statki państwa najbardziej uprzywilejowanego, winny uiszczać w tych samych warunkach za oddane usługi lub za dyspozycje, wydane w interesie żeglugi.

3) Nie będą uważane, w wypadku przymusowego

gaisons seront soumis aux mêmes conditions que les navires et bateaux de la nation la plus favorisée et leurs cargaisons, les droits à prélever sur les navires et bateaux et sur leurs cargaisons ne doivent pas excéder toutefois le taux applicable aux bâtiments nationaux et à leurs cargaisons.

5) Sans préjudice des autres dispositions du présent article et sans modification des dispositions de l'alinéa 1-er, pour autant qu'elles concernent les tarifs de pilotage, il est entendu que les lois et règlements en vigueur dans chaque pays sur l'obligation d'employer des pilotes s'appliqueront aux navires et bateaux de l'autre Partie, dans la même mesure qu'aux navires et bateaux nationaux.

ARTICLE XIII.

1) La nationalité des navires et bateaux sera, de part et d'autre, admise d'après les documents et certificats délivrés à cet effet par les autorités compétentes des États respectifs, conformément aux lois et règlements de chaque pays.

2) Les certificats de jaugeage, délivrés aux bâtiments de chacun des deux pays suivant la méthode Moorsom seront respectivement reconnus, sous des modalités qui seront précisées ultérieurement après échange des règlements applicables à la matière.

ARTICLE XIV.

Les navires et bateaux de l'une des Parties Contractantes, entrant dans un port de l'autre à seule fin d'y compléter leur cargaison ou en débarquer une partie, pourront, en se conformant aux lois et règlements de l'État respectif, conserver à bord la partie de leur cargaison qui serait destinée à un autre port et à un autre pays et la réexporter sans être tenus à payer pour celle-ci aucuns droits ou frais, sauf les droits de surveillance lesquels d'ailleurs ne pourront être perçus qu'au taux le plus bas, fixé pour la navigation nationale ou pour celle de la nation la plus favorisée.

ARTICLE XV.

1) Seront complètement affranchis de tous droits grevant les navires et bateaux et la navigation dans les ports du pays respectif:

a) les navires et bateaux qui, entrés sur lest, de quelque lieu que se soit, en sortiront sur lest;

b) les navires et bateaux qui, passant d'un port de l'un des deux pays dans un ou plusieurs ports du même pays, justifieront qu'ils ont déjà acquitté les droits en question au cours du même voyage dans un autre port du même pays;

c) les navires et bateaux qui, entrés avec cargaison dans un port, soit volontairement, soit en relâche forcée, en sortiront sans avoir fait aucune opération de commerce.

2) L'exonération dont il s'agit à l'alinéa précédent ne s'appliquera pas aux droits de pilotage, de port, de remorque, de quarantaine, ni à tous autres droits grevant les navires et bateaux et que les navires et bateaux nationaux et ceux de la nation la plus favorisée ont à acquitter dans les mêmes conditions pour services rendus ou dispositions prises dans l'intérêt de la navigation.

3) Ne seront pas considérés, en cas de relâche

zawinięcia do portu, za operacje handlowe: wyładowanie i przeładowanie podróźnych i ich rzeczy, jak również towarów w celu naprawy okrętu lub statku, przeładowanie na inny okręt lub statek w wypadku niezdatności do żeglugi okrętu lub statku, kupno zapasów, potrzebnych do wyżywienia załogi i podróźnych, sprzedaż towarów uszkodzonych, o ile administracja celna udzieli na to pozwolenia.

ARTYKUŁ XVI.

1) O ile okręt lub statek jednej z Układających się Stron osiadł na mieliźnie lub rozbił się w obrębie wód drugiego państwa, okręt lub statek, ich pasażerowie i ładunek będą korzystały z tych samych ulg i przywilejów, jakie ustawy i przepisy odnośnego państwa przyznają w analogicznych okolicznościach okrętom i statkom krajowym lub okrętom i statkom państwa najbardziej uprzywilejowanego. Udzielona będzie pomoc kapitanowi i załodze w tej samej mierze, co krajowcom, zarówno dla nich samych, jak i dla okrętu lub statku, pasażerów i ładunku.

2) Odnośnie do prawa ratownictwa stosowane będzie ustawodawstwo państwa, w którym wyratowanie miało miejsce.

3) Towary uratowane z okrętu lub statku, który osiadł na mieliźnie lub rozbił się, nie będą podlegały żadnemu cłu, o ile nie będą dopuszczone do konsumpcji wewnętrznej.

ARTYKUŁ XVII.

1) Układające się Strony zapewniają sobie wzajemnie na swych terytorjach, we wszystkim, co dotyczy różnych formalności administracyjnych lub innych niezbędnych przy stosowaniu postanowień, zawartych w niniejszym Traktacie, traktowanie na stopie państwa najbardziej uprzywilejowanego.

2) Rozumie się wszelako, iż postanowienia, zawarte w artykułach poprzednich, o ile zapewniają one traktowanie na stopie państwa najbardziej uprzywilejowanego, nie naruszają w niczem ustaw, rozporządzeń i przepisów, dotyczących bezpieczeństwa ogólnego i wykonywania pewnych rzemioł i zawodów, które obowiązują lub będą obowiązywały w każdym kraju i które stosowane będą do wszystkich cudzoziemców.

ARTYKUŁ XVIII.

Układające się Strony przyznają sobie wzajemnie traktowanie na stopie państwa najbardziej uprzywilejowanego we wszystkim, co dotyczy służby konsularnej.

ARTYKUŁ XIX.

Postanowienia niniejszego Traktatu stosowane będą do Holandji, do Indyj Holenderskich, do Surinamu i do Curaçao.

ARTYKUŁ XX.

Rząd Polski, któremu powierzono zostało prowadzenie spraw zagranicznych W. M. Gdańska, zgodnie z art. 104 Traktatu Wersalskiego i artykułami 2 i 6 Konwencji Paryskiej z 9. XI. 20 pomiędzy Polską i W. M. Gdańskiem, zastrzega sobie prawo oświadczyć, że Wolne Miasto jest Stroną Układającą się w tym Traktacie i bierze na siebie obowiązki oraz nabywa prawa, w nim ustalone.

forcée, comme opération de commerce: le débarquement et le rembarquement des passagers et de leurs effets, ainsi que des marchandises pour la réparation du navire ou bateau, le transbordement sur un autre navire ou bateau en cas d'innavigabilité du navire ou bateau, l'achat de provisions nécessaires pour le ravitaillement des équipages et des passagers, la vente des marchandises avariées, lorsque l'administration des douanes en aura donné l'autorisation.

ARTICLE XVI.

1) Si un navire ou bateau de l'une des Parties Contractantes s'est échoué ou a fait naufrage dans les eaux de l'autre État, le navire ou bateau, ses passagers et sa cargaison jouiront des mêmes faveurs et immunités que les lois et règlements du pays respectif accordent ou accorderont dans des circonstances analogues aux navires et bateaux nationaux ou à ceux de la nation la plus favorisée. Il sera donné, dans la même mesure qu'aux nationaux, aide et assistance au capitaine et à l'équipage, tant pour eux-mêmes que pour le navire ou bateau, les passagers et la cargaison.

2) En ce qui concerne le droit de sauvetage, il sera fait application de la législation du pays, où le sauvetage a eu lieu.

3) Les marchandises sauvées d'un navire ou bateau échoué ou naufragé ne seront assujetties à aucun droit de douane, à moins qu'elles ne soient admises à la consommation intérieure.

ARTICLE XVII.

1) Les Parties Contractantes se garantissent réciproquement sur leur territoire en tout ce qui concerne les diverses formalités, administratives ou autres, rendues nécessaires par l'application des dispositions contenues dans le présent Traité, le traitement de la nation la plus favorisée.

2) Il est entendu toutefois que les stipulations énoncées dans les articles précédents, en tant qu'elles garantissent le traitement de la nation la plus favorisée, ne dérogent en rien aux lois, ordonnances et règlements de sûreté générale et sur l'exercice de certains métiers et professions qui sont ou seront en vigueur dans chacun des pays et applicables à tous les étrangers.

ARTICLE XVIII.

Les Parties Contractantes s'accordent réciproquement le traitement de la nation la plus favorisée pour tout ce qui concerne le service consulaire.

ARTICLE XIX.

Les dispositions du présent Traité sont applicables aux Pays-Bas, aux Indes Néerlandaises, au Surinam et au Curaçao.

ARTICLE XX.

Le Gouvernement Polonais, auquel il appartient d'assurer la conduite des affaires extérieures de la Ville Libre de Dantzig en vertu de l'article 104 du Traité de Versailles et des articles 2 et 6 de la Convention de Paris entre la Pologne et la Ville Libre de Dantzig du 9.XI.20, se réserve le droit de déclarer que la Ville Libre est Partie Contractante du présent Traité et qu'elle accepte les obligations et acquiert les droits en dérivant.

Zastrzeżenie to nie dotyczy tych postanowień niniejszej Umowy, które Rzeczpospolita Polska odnośnie do W. M. Gdańska już zawarła na zasadzie praw, przysługujących Polsce traktatowo.

ARTYKUŁ XXI.

1) Traktat niniejszy będzie ratyfikowany, i ratyfikacje będą wymienione w Warszawie możliwie jaknajprędzej.

2) Wejdzie on w życie w miesiąc po wymianie ratyfikacji.

3) Traktat zawarty jest na przeciąg jednego roku. Jednakże, o ile nie zostanie wypowiedziany po upływie tego terminu, będzie przedłużony w drodze milczącej zgody na czas nieograniczony i będzie mógł być wypowiedziany w każdym czasie. W wypadku wypowiedzenia, będzie on pozostawał w mocy jeszcze przez trzy miesiące od dnia, w którym jedna z Wysokich Układających się Stron złoży notyfikację drugiej o zamiarze uchylecia jego działania.

W DOWÓD CZEGO Pełnomocnicy podpisali niniejszy Traktat.

Sporządzono w podwójnym egzemplarzu, w Warszawie trzydziestego maja tysiąc dziewięćset dwudziestego czwartego roku

(—) *M. Zamoyski*

(—) *J. Kiedroń*

(—) *D. d'Asbeck*

Cette réserve ne se rapporte pas aux dispositions du présent Traité lesquelles la République Polonoise contracte, en ce qui concerne la Ville Libre de Dantzig, conformément à ses droits découlant des traités y relatifs.

ARTICLE XXI.

1) Le Présent Traité sera ratifié et les ratifications en seront échangées à Varsovie, aussitôt que faire se pourra.

2) Il entrera en vigueur un mois après l'échange des ratifications.

3) Le Traité est conclu pour la durée d'un an. Cependant, s'il n'est pas dénoncé à l'expiration de ce délai, il sera prolongé par voie de tacite réconduction pour une période indéterminée et pourra être dénoncé à tout temps. En cas de dénonciation, il demeurera encore en vigueur trois mois à compter du jour où l'une des Hautes Parties Contractantes aura notifié à l'autre son intention d'en faire cesser l'effet.

EN FOI DE QUOI les Plénipotentiaires ont signé le présent Traité.

Fait en double à Varsovie, le trente mai mil neuf cent vingt quatre.

(—) *M. Zamoyski*

(—) *J. Kiedroń*

(—) *D. d'Asbeck*

NAZWA PAŃSTWA

(władza wydająca)

KARTA LEGITYMACYJNA DLA KOMIWOJAŻERÓW

Ważna na dwanaście miesięcy od daty wydania.

Ważne dla № karty.....

Zaświadcza się niniejszem, że okaziciel tej karty

p. urodzony w

zamieszkały w ulica №

posiada ¹⁾

w

pod firmą handlową

(lub) jest komiwojażerem na usługach ^{firmy} / _{firm}

w

która posiada

które posiadają

pod firmą handlową

Ponieważ okaziciel niniejszej karty chce poszukiwać zamówień w państwach wskazanych powyżej i czynić zakupy dla wymienionej(ych) firmy (firm), zaświadcza się, że powyższa (powyższe) firma (firmy) jest (są) upoważniona(ne) do wykonywania swego (swych) przemysłu(słów) i swego handlu w

i uiszczą(ją) tam w tym celu prawne należności.

(.....), dnia 19.....

Podpis Dyrektora firmy (firm)

¹⁾ Wskazanie fabryki lub rodzaju handlu.

N. B. — Gdy chodzi o dyrektora zakładu handlowego lub przemysłowego, winna być wypełniana tylko rubryka I formularza.

NOM DE L'ÉTAT.

(Autorité de délivrance)

CARTE DE LÉGITIMATION POUR VOYAGEURS DE COMMERCE.

Valable pendant douze mois à compter de la date de délivrance.

Bon pour № de la carte.....

Il est certifié par la présente que le porteur de cette carte, M. né à

demeurant à rue №

possède ¹⁾

à

sous la raison de commerce

(ou) est commis-voyageur au service ^{de la maison} / _{des maisons}

à

qui ^{possède} / _{possèdent}

sous la raison de commerce

Le porteur de cette carte se proposant de recueillir des commandes dans les pays susvisés et de faire des achats pour la (les) maison(s) dont il s'agit, il est certifié que ladite (lesdites) maison(s) est (sont) autorisée(s) à pratiquer son (leurs) industrie(s) et son (leurs) commerce(s) à (.....) et y paie(nt) les contributions légales à cet effet.

(.....), le 19.....

Signature du chef de la (des) maison(s)

¹⁾ Indication de la fabrique ou du commerce.

N. B. — On ne doit remplir que la rubrique I du formulaire, lorsqu'il s'agit du chef d'un établissement commercial ou industriel.

Opis okaziciela:
 Wiek
 Wzrost
 Włosy
 Znaki szczególne.....

Signalement du porteur:
 Age
 Taille.....
 Cheveux.....
 Signes particuliers

Podpis okaziciela:

.....

Signature du porteur:

.....

PROTOKÓŁ KOŃCOWY

w Warszawie, dnia trzydziestego maja tysiąc dziewięćset
 dwudziestego czwartego roku,

są obecni:

ze strony Polski: p. Maurycy ZAMOYSKI
 p. Józef KIEDROŃ
 ze strony Holandji: p. Baron D. d'ASBECK

Przed przystąpieniem do podpisania Traktatu Handlowego i Nawigacyjnego pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Holandją, niżej podpisani Pełnomocnicy zgodzili się na to, co następuje:

I. Procedura rozjemcza.

1) Spory, któreby mogły powstać między Wysokimi Układającymi się Stronami w sprawie stosowania lub interpretacji niniejszego Traktatu i które nie będą mogły być rozstrzygnięte w drodze dyplomatycznej, zostaną przedłożone Stałemu Trybunałowi Sprawiedliwości Międzynarodowej lub, o ile jedna z Wysokich Układających się Stron tego zażąda, Stałemu Trybunałowi Rozjemczemu w Hadze.

2) W wypadku przedłożenia sporu Stałemu Trybunałowi Rozjemczemu stosowane będą postanowienia Konwencji Haskiej z 18.X.1907 dla pokojowego uregulowania sporów międzynarodowych.

O ile zapis na Sąd rozjemczy odmiennie nie stanowi, Trybunał Rozjemczy będzie się składał z 3 członków. Każda z Wysokich Układających się Stron wyznaczy po jednym członku. Superarbitr wyznaczony będzie zgodnie z przepisami wspomnianej Konwencji.

II. Co do artykułu II.

Rozumie się, iż postanowienia artykułu II, stosownie do których obywatele Wysokich Układających się Stron będą mieli prawo występować w sądach przed trybunałami na stopie równości z krajowcami, jak również postanowienia artykułu III-go, dotyczącego wolnego dostępu spółek akcyjnych i innych do trybunałów, nie stosują się do bezpłatnej pomocy sądowej, ani do zwolnienia od kaucji „judicatum solvi“.

III. Co do artykułu V.

1) Wobec tego, iż artykuł V niniejszego Traktatu przyznaje ziemiopłodom i wytworom przemysłu odno-

PROTOCOLE DE CLÔTURE

à Varsovie, le trente mai mil neuf cent vingt quatre,

sont présents:

pour la Pologne: M. Maurycy ZAMOYSKI
 M. Józef KIEDROŃ
 pour les Pays-Bas: M. le Baron D. d'ASBECK

Avant de procéder à la signature du Traité de Commerce et de Navigation entre la République Polonaise et les Pays-Bas, les soussignés Plénipotentiaires sont convenus de ce qui suit:

I. Procédure d'arbitrage.

1) Les différends qui pourraient s'élever entre les Hautes Parties Contractantes au sujet de l'application ou de l'interprétation du présent Traité, et qui n'auront pu être résolus par la voie diplomatique, seront soumis à la Cour Permanente de Justice Internationale ou, si l'une des Hautes Parties Contractantes le demande, à la Cour Permanente d'Arbitrage à la Haye.

2) Au cas, où le différend sera soumis à la Cour Permanente d'Arbitrage, les stipulations de la Convention de la Haye du 18.X.1907 pour le règlement pacifique des conflits internationaux seront applicables. Toutefois, à défaut de clauses compromissaires contraires, le Tribunal Arbitral sera composé de 3 membres. Chacune des Hautes Parties Contractantes en désignera un. Le surarbitre sera désigné conformément aux règles de la Convention précitée.

II. En ce qui concerne l'article II.

Il est entendu que les dispositions de l'article II, selon lesquelles les ressortissants des Hautes Parties Contractantes auront le droit d'ester en justice devant des Tribunaux sur un pied d'égalité avec les nationaux, de même que les dispositions de l'article III concernant le libre accès des sociétés anonymes et autres auprès des tribunaux, ne s'appliquent pas à l'assistance judiciaire gratuite, ni à la dispense de la „cautio judicatum solvi“.

III. En ce qui concerne l'article V.

1) Vu que l'article V de ce Traité accorde aux produits du sol et de l'industrie des pays respectifs le

nych państw traktowanie na stopie państwa najbardziej uprzywilejowanego, Wysokie Uklądające się Strony stwierdzają, iż ustanawianie przez jedną z nich, z przyczyny deprecjacji waluty, opłat dodatkowych lub mnożników celnych do ceł przywozowych, obciążających ziemiopłody i wytwory przemysłu drugiej Strony, byłoby sprzeczne z duchem niniejszego Traktatu.

2) Rozumie się, że ograniczenia lub zakazy o charakterze gospodarczym będą utrzymane tylko przez czas konieczny i w zakresie niezbędnym ze względu na odnośne warunki gospodarcze.

IV. Co do artykułów V i VI.

Rozumie się, iż postanowienia artykułów V i VI nie będą stosowane do ziemiopłodów i wytworów przemysłu, pochodzących z terytorjum jednej z Wysokich Uklądających się Stron, o ile zostaną one ocłone w państwie trzecim.

V. Co do artykułu IX.

Rozumie się, iż postanowienia tego artykułu nie stosują się do obywateli i do terytorjum Wolnego Miasta Gdańska.

VI. Co do artykuła X.

Postanowienia niniejszego Traktatu nie będą interpretowane, jako naruszające w jakikolwiek sposób prawa i obowiązki, nabyte przez każdą z Wysokich Uklądających się Stron co do tranzytu broni i amunicji, jak również ekwipunku i materiału wojskowego.

VII. Co do artykułu XI.

1) Dopóki granica pomiędzy Polską a jednym z państw sąsiednich dla jakiegokolwiek bądź powodu będzie pozostawała zamknięta dla podróżnych i dla towarów polskich lub tego państwa, o którym jest mowa, Rząd polski nie będzie uważany za zobowiązanego do przyznania Holandji na granicy powyższego państwa ułatwień, przewidzianych w artykule XI.

2) Postanowienia, dotyczące komunikacji kolejowej z państwem trzecim, stosowane będą tylko w wypadku, gdy z państwem tem będzie zawarta umowa co do bezpośredniej komunikacji kolejowej.

VIII. Co do artykułów XI—XVII.

1) Przedsiębiorstwa emigracyjne, zatwierdzone w jednym z odnośnych państw, będą korzystały pod każdym względem na terytorjum drugiego państwa z tych samych praw, przywilejów, immunitetów i zwolnień, co podobne przedsiębiorstwa państwa najbardziej uprzywilejowanego. Rozumie się wszelako, że żadna z Uklądających się Stron nie będzie mogła powoływać się na zasadę największego uprzywilejowania, aby żądać w akcie koncesji wyznaczenia portu specjalnego dla ładowania emigrantów.

2) Odnośnie do kabotażu morskiego i rzecznego Wysokie Uklądające się Strony przyznają sobie nawzajem traktowanie na stopie państwa najbardziej uprzywilejowanego, przyczem Rząd holenderski zastrzega

traitement de la nation la plus favorisée, les Hautes Parties Contractantes constatent que l'établissement par l'une d'elles pour cause de dépréciation du change, de surtaxe ou de coefficients de majoration de droits d'entrée, frappant les produits du sol et de l'industrie de l'autre, serait contraire à l'esprit du présent Traité.

2) Il est bien entendu que les restrictions ou prohibitions de caractère économique ne seront maintenues que pour le temps et dans la mesure rendus indispensables par les conditions économiques y relatives.

IV. En ce qui concerne les articles V et VI.

Il est entendu que les dispositions des articles V et VI ne s'appliquent pas aux produits du sol et de l'industrie originaires du territoire de l'une des Hautes Parties Contractantes, s'ils ont été dédouanés dans un État tiers.

V. En ce qui concerne l'article IX.

Il est entendu que les dispositions de cet article ne se rapportent pas aux citoyens et au territoire de la Ville Libre de Dantzig.

VI. En ce qui concerne l'article X.

Les dispositions du présent Traité ne seront pas interprétées comme touchant d'une manière quelconque aux droits et obligations acquis de chacune des Hautes Parties Contractantes en ce qui concerne le transit d'armes et munitions, ainsi que d'équipement et matériel militaire.

VII. En ce qui concerne l'article XI.

1) Aussi longtemps que la frontière entre la Pologne et un des pays limitrophes restera pour une raison quelconque fermée aux voyageurs ou aux marchandises de la Pologne ou du pays limitrophe en question, le Gouvernement Polonais ne sera pas considéré comme tenu d'accorder aux Pays-Bas sur la frontière du dit pays les facilités prévues par l'article XI.

2) Les dispositions concernant la communication par chemin de fer avec un État tiers ne seront appliquées qu'au cas, où une convention sur la communication directe par chemin de fer aura été conclue avec cet État.

VIII. En ce qui concerne les articles XI—XVII.

1) Les entreprises d'émigration autorisées dans l'un des Pays respectifs bénéficieront sous tous les rapports dans le territoire de l'autre pays des mêmes droits, privilèges, immunités et exceptions que les entreprises similaires du pays le plus favorisé. Il est entendu toutefois qu'aucune des Parties Contractantes ne pourra invoquer le principe de la nation la plus favorisée pour prétendre dans l'acte de concession à la désignation d'un port spécial pour l'embarquement des émigrants.

2) En ce qui concerne le cabotage maritime et fluvial, les Hautes Parties Contractantes s'accordent réciproquement le traitement de la nation la plus favorisée, le Gouvernement Néerlandais se réservant tou-

sobie jednak prawo kabotażu w Indjach Holenderskich, Surinamie i Curaçao.

3) Rozumie się, iż postanowienia artykułu XVI nie naruszają w niczem umów międzynarodowych odnośnie do ratownictwa i udzielania pomocy.

IX. Co do artykułu XIV.

Rozumie się również, że postanowienia artykułu XIV nie naruszają w niczem prawa Rządu Polskiego i Holenderskiego wymagania opłaty za pozwolenia, przewidziane w przepisach prawnych o handlu bronią palną.

(—) *M. Zamoyski*

(—) *J. Kiedroń*

(—) *D. d'Asbeck*

Zaznajomiwszy się z powyższym Traktatem, uznaliśmy go i uznajemy za słuszny zarówno w całości, jak i każde z zawartych w nim postanowień, oświadczamy, że jest przyjęty, ratyfikowany i potwierdzony i przyrzekamy, że będzie niezmiennie zachowywany.

Na dowód czego wydaliśmy Akt niniejszy, opatrzone pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

W Warszawie, dnia 4 maja 1925 roku.

(—) *S. Wojciechowski*

Przez Prezydenta Rzeczypospolitej

Prezes Rady Ministrów:

(—) *W. Grabski*

Minister Spraw Zagranicznych:

(—) *Al. Skrzyński*

L. S.

tefois le droit de cabotage aux Indes Néerlandaises, Surinam et Curaçao.

3) Il est entendu que les dispositions de l'article XVI ne dérogent en rien aux conventions internationales en ce qui concerne le sauvetage et le secours.

IX. En ce qui concerne l'article XIV.

Il est également entendu que les dispositions de l'article XIV ne dérogent en rien aux droits des Gouvernements Polonais et Néerlandais d'exiger le payement des licences prescrites par les dispositions légales concernant le commerce d'armes à feu.

(—) *M. Zamoyski*

(—) *J. Kiedroń*

(—) *D. d'Asbeck*

Après avoir vu et examiné ledit Traité, Nous l'avons approuvé et approuvons en toutes et chacune des dispositions, qui y sont contenues, déclarons, qu'il est accepté, ratifié et confirmé et promettons, qu'il sera inviolablement observé.

En Foi de Quoi, Nous avons donné les présentes, revêtues du Sceau de la République.

A Varsovie, le 4 mai 1925.

(—) *S. Wojciechowski*

Par le Président de la République

Le Président du Conseil des Ministres:

(—) *W. Grabski*

Le Ministre des Affaires Etrangères:

(—) *Al. Skrzyński*

L. S.